

simára zsaluzva szebb volna, az itt-ott meglehetősen lukacsos felületű oszlopok tövét burkoló, szeletekre tördelt kerámialapok is lehetnének egyformák, és csak reménykedni lehet, hogy az épület használatából következő természetes kopás, a vigyázatlanul forduló kézikocsik, élesebb ládasarkok nem kezdik ki túl korán az érzékenyebb felületeket. Vajon mi lesz az árnyékolólapok lukacsáiba ragadt korommal, porral? Lesz-e idő, mód és pénz a drótúvegek megfelelő gyakoriságú tisztítására? Ahogy az őstermelők mondták gyerekkoromban: Majd az idő kiforogja, édes fiam ...

A használók – piacozók és vásárlók – mindenesetre bizalmat szavaztak, a régi árusok visszajöttek, mégsem tűnik anakronisztikusnak a kifinomult választékot kínáló sajtoszaküzlet, az épületet lassan elborítja a töméntelen „külföldi” szót használó kereskedelmi tipográfia nagyon is magyaros eklektikája, a lakosság pedig vásárol, sörözik, traccsol, kajál, sportfogad és újságot olvas. Egyszóval, a Fényben él.

(németh)

Építészek:
Cságoly Ferenc
Hőnich Richárd

A Szent Imre templom Sopronban

Templomépület a panelházak között önmagában ékesség. Különbözik tőlük, mégis köztük van. Mint Jézus Krisztus volt az emberek között.

A soproni Szent Imre templom a panelházak lakótelepén is különleges igényű. Először is azért, mert a soproni Jereván lakótelep bizonyára egyike a legjobban sikerült lakótelepeknek, azok közül, melyek az 1970-es években hazánkban szinte minden városban épültek. Szerencsés ez a lakótelep helyzetét és szerkezetét illetően egyaránt. A város nyugati kapujához közel, a bevezető főút mentén terül el. Az út magasabb fekvése miatt a lakótelep nem nyújt falanszter-víziót az érkezőknek, mit ahogy ezt itthon és külföldön megannyi peremkerület új lakótelepén ezt mindig újból megborzadva láthatjuk. Városszéli helyzete ellenére a lakók közel élnek a belvároshoz, 15 perc séta sem kell ahhoz, hogy beérjenek. A lakótelep forgalmi úthálózata gyűrűs szerkezetű, kiágazó lakóútszágokkal. A közrefogott nagy térrel annakidején a tervezőknek talán az volt a szándékuk, hogy majd egyszer ide épülhet a templom. A földszintes üzlet-posta-vendéglő-OTP szomszédságába. Távolság a csúf garázsoktól, melyek a közeli vasútvonalat szegélyezik. (Ha ugyan az ilyesmi szegélynek nevezhető).

A templomépítés gondolata, mely 1992-ben vetődött fel reálisan, valóban ezzel a térrel asszociálta a terveket. A mintegy tízezer lakosú városrész közepére. Mégsem ezt a területet választotta a város. Mert ide léptékben katedrális illett volna. A templom, mely szóba jöhetett, pedig szerényebb méretű. A lakosság lélekszáma persze nem azonos a hívők számával. Mégis felöltött bennem egy történelmi arány: amikor Ulm város lakosai a 12 ezer főt is befogadó katedrálisukat építeni kezdték, a város mindössze 3000 lelket számolt. Bizakodó előrelátásból tervezték templomuk befogadóképességét a négyszeresére. Ma az is szép, hogy ez az ezerfős templom a tízezer lakótelepen megtelik. Felmerült ökumenikus templom építésének gondolata is, de itt még, sajnos, nem tartunk. A templom tehát a terület szélére került, szembe az iskolával, s ez így van jól. Az ifjúság erkölcsi nevelése és remélt hite ma sokkal fontosabb, mint egy lakótelep-központos reprezentáció. Igaz a templom kissé el van dugva,

tornya nem mered ki még a lakótelepből sem, nemhogy a város sziluettjéből. A torony tehát itt inkább reminiscencia, mint a hajdani rangot adó helyfoglaló jelzés. Ferdinánd császár jut eszembe, aki 1840-ben nem akarta aláírni a Bécsből kivezető vasútvonal engedélyét, mert nem volt tervbe véve alagút építése. A legenda úgy véli, azért építették Gumpoldskirchennél a kis alagutat, mert sokan osztották a császár véleményét, miszerint az alagút hozzátartozik a vasút fogalmához. A templomhoz pedig a torony. Hát ne is épüljön templom torony nélkül. Nemcsak azért, hogy legyen hol harangozni, hanem azért is, hogy Isten háza mégiscsak kiemelkedjék a környezetéből. Hány templom marad, sajnos, anyagi okoknál fogva, legalábbis átmenetileg, torony nélkül. Minap láttam egyet Pilisvörösváron, szinte szomorú látványt nyújt. Sopronban régóta nem épült templom. A két világháború közti hazai katolikus templomépítészet nagy mestere, Körmeny Nándor tervei szerint 1940-ben a Szent István templom. A Kurucdomb tövében, a felhagyott vásártér helyén, a kórház közelében. Szép kompozíció ez, félköráraprajzú templomterrel. A kifinomult belsőépítészet minden le-

Foto:
Kubinszky Mihály

hetőségét sajátos és markáns belső téralakítással találó megoldás. Kár, hogy nemrég neobarokk mintákkal szegélyezték a mennyezetet, nyilván nem értették meg Körmeny nagy gondolatát.

Ennek a templomnak a harmincas évek funkcionalizmusát követő sima, de magas tornya bizony jól jelzi, hogy hol áll az Isten háza. Talán egy kicsit a Városmajori templom örökségét is idézi. Annak szépségét, úgy ítélem, nem éri utol egyetlen huszadi századi templomunk sem. De már az is érdem, mint oly sokszor az építészetben, ha valamit követünk.

Gotham City Budapest

Nem hálátlan feladat, amit Horváth Lajos és Molnár Tibor köztis építészeknek meg kellett oldaniuk. A Toldi mozi tözsomszédságában, a Bajcsy-Zsilinszky út attraktív szakaszán, egy frissen renovált, szép arányú Bauhaus-ház melletti saroktelekre kellett pénzpalotát és irodabérszarnokot álmodniuk. A környezet élő, nyüzsgő, belvárosias, igényes, többszintes lakó- és középületekkel tarkítva. Közel a Nemzeti Bank, a Bazilika, a Nyugati, az Andrássy út, látótávolságban pedig a Lechner-féle Postatakarék. A Bajcsy széles sávja monarchiás teret, rálátást ad a kijelölt főhomlokzatnak, a sikátorszerűen szűk Nagy-Sándor József utca pedig csendes, békebeli hangulatot áraszt. Nyilván ez ihlette az alkotókat eklektikus kalandozásra. Mert ha mást nem is, de valamiféle birodalmi, k.u.k. bauwerket mindenképp idéz a nagy zöld épület.

A mérleg: tizenegy szint, ebből három a földalatti

nyei ügyfélforgalmi terét, az első, második és hetedik emelet a bank irodáit, a köztes háromtól hatig pedig bériródként szolgál, kipucolt alaprajzzal, mobil irodai beosztásra alkalmasan.

Maximális beépítettség jellemzi a házat: elforgatók, tömegjártékok, tagolások nélkül tölti ki a rendelkezésre álló helyet, pincétől a padlásig, saroktól tűzfalig. Az egyetlen billentés a szigorú négyzetes rászterhez képest a főhomlokzat síkja, amit a Bajcsy és a mellékutca találkozásának hegyes szöge diktál, de ez a deviancia is sietve beleolvad az alaprajzi rácsba, és a bejárati előcsarnok éke után már minden a Rubik-kocka elvén szerveződik: kiforgatom, beforgatom, mégis kocka a kocka.

A homlokzatot a rászter ritmusa szervezi. Tektonikusan kiütözkönek a gránitba öltözött teherhordó oszlopok, testet adva a háznak, ami egyébként egy összefüggő függőnyfal lenne. Így aztán az oszlopok hordozzák az esztétikai terhet is. Az oszlopok, amik kezdetben pillérek, majd a főbejárat környékén egy szinttel magasbodnak s oszloposodnak, illetve tömör érzetű rozsdamentes acéllemez fejezetet kapnak, hogy aztán a mellékutca felé fordulva ismét pillér legyen belőlük. Ezzel nagyjából majdnem párhuzamosan a tetőn is megjelenik egy furcsa timpanonos

ve. A békebeli arányérzék egy ponton – pontosabban a negyedik és ötödik emelet között – megálljt parancsol a függőleges tagozatoknak, és hangsúlyos övpárkánnyal tartja kordában a zabolátlan építészeti elemeket. Hogy miért éppen itt, azt se a szomszéd épület, se a ház belső logikája nem indokolja. Viszont az arannyal cizellált kőrözsák a frízen zavartalanul körbefutják a házat, tagozatonként ketten-ketten, szinte odaszegezve a nehézeretű szürkészöld gránitot a... mihez is?

A rácsos szerkezetű üveg előtető, a slisszanó sliding és kihasasodó forgóajtók, nometeg a nemes oszlopok jelzik, hogy hol van a ház kitüntetett része, ahol a főbejáratot keresni kell. Igen, a főbejáratot keresni kell, a monoton függőleges tagolás, a düledő oszlopok mögé visszahúzott egyforma ajtók nem adnak támpontot. Lehet, hogy a 24 órás banki zónába jutunk, de kis szerencsével akár a recepció pulnán is kiköthetünk.

Az ék alakú előcsarnok legjobb adottságú kiöblösödő része, a sarokház sarka, érthetetlenül elsikkad és használaton kívül marad, pedig innen jó kilátás nyílik a széles utcára, a századeleji homlokzatokra. E helyett holt tér alakul ki, amit egy masszív, leginkább a hajdani Gabi építőjáték műanyag gömbjeire és pálcikáira emlékeztető rácsos tartó ural. Kívül inox-ru-

S azóta csak kápolna épült Sopronban. Örvendetes tehát a fél évszázados szünet utáni új építkezés a városnak a Szent István templommal éppen átellenes végén.

Az 1992 végén kiírt tervpályázat zártkörű, meghívásos volt. A program a kijelölt helyre egy ünnepi és egy kis hétköznapi templomteret kívánt, kapcsolódva a plébániához, mely további közösségi helyiségekkel az istentiszteleteken túl is lehetővé teszi a hívők és főleg az ifjúság látogatásait. A benyújtott tervek sokrétűek voltak, alaprajzi megoldásban, téralkotásban, térkapcsolásban, tömegkompozícióban és építészeti stílusban egyaránt. Mert volt romantizáló, sőt kissé historizáló megoldás is. Volt olyan, amelyknél a templomtér kettészakadt, és olyan is, ahol válaszfalal volt tagolható-bővíthető. A zsűri 1993 május 22-én ült össze. Döntése egyhangú volt,

Fejérdy Pétert és Balázs Mihályt jelölte meg győztesként, akik a Török-iskola révén a templomépítésben ugyancsak megfelelő gyakorlattal rendelkeznek. Bizonyára ennek is tudható be, hogy a létesítmény – jobban mint a pályázati terv – Török Ferenc templomépítészetének hangulati elemeit is tükrözi.

A győri püspökség meg tudta szerezni az építéshez szükséges külföldi segítséget. 1994. november 5-én, Szent Imre napján a püspök elhelyezte a templom alapkövét. Az összegyűlt sokaság önmagában bizonyítja a létesítmény szükségességét. Az építést az akadozó finanszírozás lassította. A templom 1997-re épült fel, augusztus 20-án szentelte fel a püspök úr.

Markáns alkotás. Kívülről kissé erdélyies. A genius locitól kétségtelenül idegen. A külső kompozíció kis

rokonságot mutat a Buda-lágymányosi Magyar Szentek templomával, hasonló a hatása. Sok építőanyag jelentkezik itt is a felületen: nyerskő, fagrott kő, téglá, fa és fémlemez. De jól összeillenek, karakterre ötvöződnek. A félköríves nyílású bejárat a modern templomépítészeti örökzöld motívuma, Árkay Bertalantól Dominikus Bóhmön át Mario Bottáig sorolhatjuk a példákat. Itt hengertest alakú tömb homlokába vájtán várja a hívőket, akik mégsem centrális térbe lépnek, hanem kellemes arányú, egyszerű felületképzéssel formált hosszanti hajóba.

S ez a belső tér sokkal puritánabb, mint amit a belépő a festői megjelenésű külső után várt volna. A közel 1000 főre tervezett templomban 300 ülőhely várja a belépőket, további 200 a karzaton. A belső tér jó arányú és világos. A jól megvilágított templomtér ma már természetesnek tűnik, mégis emlékeznünk kell, hogy megannyi sötét templomtér kíséri végig a templomok építésének történetét. Talán egyike a legsötétebbeknek éppen a „szürke-apácák” temploma volt a Táncsics utcában, melyet ez a soproni Szent Imre plébánia „kinőtt”, s amelyik se helyzete, nagysága, s mindig pislákoló villanyra szorító gyenge megvilágítása miatt a hatalmas Jereván városrész híveinek már nem szolgálhatott megfelelő templomként. A Szent Imre templom szerkezetében hangsúlyozott nyitott tetőtér sűvegeli a hívők padsorait, emlékeztet az ókeresztény templomok nyitott tetőszekeire. Visszahozták a fiatal tervezők a korai modern templomépítésből oly sokszor száműzött karzatos is, itt kétoldali feljáróval szervesen illeszkedik a hétköznapi kisebb templomtér a nagyobbikhoz, a kettő különválasztása a

nagy tér mindennapos téli kifizetésének elkerülése végett is szükséges (nagy rész gazdasági kérdés). Boldogok, akik délen laknak, és ott építhetnek templomot, mert övök a télen-nyáron jól temperált templomtér.

A plébánia tömbje megközelítés-bejárás, kétszintes elrendezés, alaprajzi megoldás tekintetében egyaránt az igényeket jól kielégítő, korszerű megoldás. Külsőjében szervesen kapcsolódik a templom-tömeghez, mégis visszalép hangsúlyában. Az érkezőket előkert fogadja. A zsákutca távol tartja a templomtól a város forgalmának zaját. Az épület mögötti kert díszesebb, célszerűbb kialakítása később hívők és pihenők, ifjak és gyermekek részére egyaránt még vonzóbbá teheti az együttest. A szomszédos panelházak hálógometriás homlokzata révén a környezetben megjelenik a mindennapi élet is. Úgy látszik, hogy minden a helyén van.

Templomtérhez – jobban, mint bármely más középület enteriőrjéhez – hozzátartozik a nemes képzőművészeti alkotás. Így van ez itt is. A főtér korpuszát és a kis tér Boldogasszonyát Somogyi-Soma László szobrászművész alkotta, a templomtér keresztútját az oly sokrétű és minden művészeti ágban (szépirodalom, zene, szobrászat) mindig szépet és találót alkotó soproni Horváth Melinda.

Sopron viszonylag szegény az értékes modern építészeti alkotásokban. A magyar városok hierarchiájában történeti építészete és kulturáltsága révén elfoglalt helyzetét tekintve nagyon is szegény. De most olyan templommal gazdagodott, melyet megillet az értékes építészeti alkotások rangja.

Kubinszky Mihály
(Építészek: Balázs Mihály és Fejérdy Péter) ■

tölti ki a lecsapott sarkot, ami talán főbejáratnak sem lett volna utolsó. Ha már a szülők nem gondoltak rá, remélhetőleg a ház gondviselői a jövőben találnak valami funkciót ennek a térslejfűnek, és a városiakok, kliensek, vidéki rokonok és üzletfelek értelmes használatba vehetik.

A foyér és a földszinti nagycsarnok nem szűkölködik az anyagok és formák kínálatával. Sikkasztóan fényesre polírozott, a szerkezeti rasztert kirajzoló hidegburkolat; rovátkolt, vaskos oszlopok derékig érő oszlopgyűrűs lábazzal, rozsdamentes lemezből 3D-vé hegesztett fejezetük Shell fúrótoronyként hasonlít az álmennyezethez. Az ügyfélforgalmi tér a fedett átrium köré szerveződik, ami a második emeletig nyitott közlekedővel van szegélyezve, a bérroda-szinteken üveg függőfallyal zárták. A földszinti pompadúr oszlopok egy emelettel feljebb hirtelen vakolt teherhordókká vedlenek, közöttük műkö virág-vályúk sorával, amik egy másik kor formavilágának szülöttei – ezt a tényt a lakótelepi lakásokból ideemelt szobanövények nem is igen takargatják. Éles váltás anyagban, minőségben. A harmadik emeletől hermetikusan záró függőfallyal az amúgy is szűkös térarányt nyomasztóan tovább csökkenti, az üvegtető alatt végigfutó hidegkékes, a távlat miatt kicsinyessé törpülő kerámiacsík pedig az egésznek egy fejtetőre állított uszoda élményét adja. A függőfallyal több szempontból is kifo-

lámzással igyekeztek megtörni, ami kicsit mikikus, anyag- és szerkezetidegen hatást eredményez. Más helyütt a tűzszakaszolást vélték huszárvagással szellemesen megoldani, és a függőfallyal külső architektúráját hozták be a liftek előteréig, a szakaszoló ajtók másik oldalán viszont finomabb arányú belső architektúrára váltanak. Az íves szerkezeti fal és a kőburkolat találkozási megoldatlan, elnagyolt.

A pengehideg, kongó átriumot ugyanakkor szerencsésen oldja a pénztárak, ügyfélszolgálati és információs pultok egységes belsőépítészeti megoldása. A meleg cseresznyeszínű faburkolatok,

kezetekkel kombinálva kellemes, elegáns, tiszta, világos, időtálló és jól használható tereket hoznak létre. A szépen ívelt recepciós pult, és az annak vonalvezetését széles svunggal követő külső lépcső, ami az igazgatói és elnöki irodákhoz vezet, nagyvonalúan fogja össze a három banki szintet. Erre nagy szükség van, hiszen a földszint a végzet templomának grandúrréval, míg a két emelet egy őrségi tornácos ház szerénységével tűntet. Éppígy emelik a belső tér rangját a Bene rendszerű mobil falakkal határolt iroda-helyiségek. Jól variálható minőségi anyagok, tiszta, átlátható szerkezet. Rádásként a mellékutca felé forduló traktusban a racionális, tizenkettő egy tucat irodai tereket mediterrán bájjal dobja fel az osztatlan ablakok keretében kanyarjásnyinak tűnő szemközti eklektikus homlokzat egy-egy darabja. A hetedik emeleten kapott helyet az étterem, a kávézó, a fitness terem és a Kék Duna névre keresztelt, Daewoo elipszist idéző konferencia-terem. Ez

molykodóra sikeredett, hangbiztos szinkronműteremre hajaz, de alapvetően jó arányú, jól használható tér lett, a felülvilágító ablak pedig kifejezetten lezserré teszi. Egyébként érthetetlen, hogy az étterem, a konferenciák szervezésére szánt tér és az ahhoz kapcsolódó kávézó ilyen magasságban a város felett miért egy befelé forduló apacs-erőd architektúráját követi, teraszok, kilátás, egyáltalán a környezettel való bármilyen kommunikáció nélkül.

Gyorslistában körülbelül ennyi szépség és ennyi rátság van a házban. Úgy eljárogat mellelte az ember, az átmeneti kabát galériájába húzott nyakkal, csendesen, beletörődve nyugtázza, hogy na, há, éjszakai kivilágításban pont olyan, mint Gotham város a Batman díszleteiben. A Bajcsy amúgy is kedvelt igazolási poszt, rendőr mindig integet zseblámpával errefelé. Ilyen a közhangulat. És ilyen a ház, mint egy metalizáló Daewoo Nubira: az ismert, másutt látott és bevált formák nagy átlaga, négyzetre emelés és gyökvonás után. Mindenre hasonlít és semmihez sem. Milyen lesz, ha lejár a garancia?

Varjasi Farkas Csaba

Daewoo Bank Building

Bajcsy-Zsilinszky út 42-46
Tervező: KÖZTI Rt.,
Horváth Lajos és Molnár Tibor
építészek
Megrendelő: Daewoo Bank
Magyarország Rt.
Kivitelező: BKI konzorcium